

Kuntien tehtävänä on huolehtia lakisääteisten terveystarkastusten järjestämisestä –

Neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta annettu asetus (338/2011) määrittelee terveystarkastusten toteuttamisen

Valvira (Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto) ja aluehallintovirastot (valvontaviranomaiset) ohjaavat kuntia ja kuntayhtymiä järjestämään lakisääteiset neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä lasten ja nuorten ehkäisevän suun terveydenhuollon terveystarkastukset asetuksen 388/2011 mukaisesti.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) teki keväällä 2021 neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon seurantatutkimuksen (Nekos). Sen tulosten mukaan kunnat eivät järjestäneet lakisääteisiä terveystarkastuksia kaikilta osin säädösten mukaisesti vuonna 2020. THL:n keräämät Perusterveydenhuollon avohoidon hoitoilmoitus -tiedot (Avohilmo, [linkki](#)) vahvistavat tätä tutkimustulosta. Tietojen perusteella terveystarkastusten järjestämisessä oli puutteita lähes kaikissa kunnissa vuonna 2020. Lisäksi valvontaviranomaisille on tullut ilmoituksia siitä, että kunnat eivät ole järjestäneet kaikkia asetuksen mukaisia terveystarkastuksia. THL:n huhtikuussa 2021 toteuttaman erillisselvityksen (Hietanen-Peltola ym. 2021, [linkki](#)) mukaan lakisääteiset terveystarkastukset toteutuivat vain osittain myös vuonna 2021.

Koronapandemia on aiheuttanut kunnille merkittäviä haasteita lakisääteisten sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien toteuttamisessa. Monien kuntien on pandemian vuoksi ollut pakko siirtää terveydenhuollon ammattihenkilöitä terveystarkastustoiminnasta tartuntatautiin ja pandemiastategian mukaisiin tehtäviin ja kiireellisimmän hoidon tehtäviin. Valvontaviranomaiset toteavat, että määräaikaiset terveystarkastukset tulee kuitenkin järjestää säädösten mukaisesti heti kun pandemiatilanne sallii.

Puutteet terveystarkastusten toteuttamisessa vaarantavat lapsen ja perheen oikeutta, terveyttä ja hyvinvointia tukeviin lakisääteisiin palveluihin

Kunnan on järjestettävä alueensa raskaana olevien naisten, lasta odottavien perheiden sekä alle oppivelvollisuusikäisten lasten ja heidän perheidensä neuvolapalvelut. Lisäksi kunnan on järjestettävä kouluterveydenhuollon palvelut alueellaan sijaitsevien perusopetusta antavien oppilaitosten oppilaille. Kunnan perusterveydenhuollon on myös järjestettävä opiskeluterveydenhuollon palvelut alueellaan

sijaitsevien lukioiden ja ammatillista koulutusta antavien oppilaitosten opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta.

Lakisääteisissä ennaltaehkäisevissä tarkastuksissa havainnoidaan ja seurataan lapsen tai nuoren kasvua ja kehitystä sekä perheen hyvinvointia. Tarkastusten tavoitteena on havainnoida laaja-alaisesti mahdollisia kasvun ja kehityksen poikkeamia, lapsen tai nuoren psyykkisiä oireita sekä haasteita vanhemman ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa, ja tarjota niihin tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Toteutumatta jääneiden terveystarkastusten johdosta syntynyt hoitovaje voi johtaa useiden ongelmien kasautumiseen ja vaikeutumiseen.

Kuntien on varmistettava palveluiden saatavuus ja laatu omavalvonnalla

Terveydenhuoltolain (1326/2010) toinen luku velvoittaa kuntia edistämään kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia sekä järjestämään neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. Valtioneuvoston asetus (338/2011) täsmentää terveydenhuoltolain velvoitetta lasten ja nuorten ehkäisevien terveyspalveluiden järjestämisestä. Asetuksen toisessa luvussa säädetään terveystarkastusten sisällöstä ja määrästä. Kunnan on huolehdittava terveystarkastusten henkilöstön riittävydestä ja palveluiden saatavuudesta kuntalain (410/2015) 8 §:n mukaisesti.

Terveydenhuollon palvelujen valvonnassa korostuu palveluntuottajien oma vastuu toiminnan asianmukaisuudesta ja tuottamiensa palvelujen laadusta sekä asiakas- ja potilasturvallisuudesta. Terveydenhuoltolain (1326/2010, 4 §) mukaan kunnan on osoitettava riittävästi voimavaroja kunnan peruspalvelujen valtionosuuden perusteena olevaan terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen sekä terveydenhuollon palveluihin. Näitä tehtäviä varten kunnan tai kuntayhtymän käytettävissä on oltava riittävästi terveydenhuollon ammattihenkilöitä. Kuntien tulee seurata aktiivisesti lainsäädännön mukaisten palveluiden toteutumista ja tarvittaessa ryhtyä välittömiin toimenpiteisiin niiden turvaamiseksi.

Viranomaisvalvonnan tehtävänä on valvoa ja ohjata edellä mainittujen palveluiden toteutumista. Viranomaisvalvonta varmistaa, tukee ja edistää kunnan omavalvontaa ja tarvittaessa puuttuu havaittuihin puutteisiin. Aluehallintovirastot ja Valvira jatkavat asetuksen 338/2011 mukaisten määräaikaisten terveystarkastusten valvontaa valtakunnallisen sote-valvontaohjelman mukaisesti ([linkki](#)) vuonna 2022. Valvontaohjelman toimenpanoa voi seurata Twitterissä aihe-tunnisteella #sotevalo.

Viitteet

Terveydenhuoltolaki 1326/2010
Kuntalaki 410/2015
Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011
Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen valvontaohjelma 2020-2023
Neuvolan, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon seurantatutkimus (Nekos), vuoden 2020 seurantatutkimus
Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) huhtikuussa 2021 toteuttama kysely (Hietanen-Peltola ym. 2021)
Avohilmoitiedot

Yhteystiedot

Etelä-Suomen aluehallintovirasto
terveydenhuollon ylitarkastaja Aino Mäkitalo, puh 0295 016 658

Itä-Suomen aluehallintovirasto
terveydenhuollon ylitarkastaja Ansa Sonninen, puh. 0295 016 941

Lapin aluehallintovirasto
ylitarkastaja Sanna Ylitalo, puh. 0295 017 386

Lounais-Suomen aluehallintovirasto
lääkärinlääkäri Maria Raitakari, puh. 0295 018 000

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
ylitarkastaja Aulikki Hautsalo, puh 0295 018 615

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
ylitarkastaja Raija Fors, puh 0295 017 559

etunimi.sukunimi@avi.fi

Valvira
Irja Hemmilä, ylitarkastaja, puh. 0295 209 531

etunimi.sukunimi@valvira.fi

Jakelu

Kunnat ja kuntayhtymät

Tiedoksi

Sosiaali- ja terveysministeriö

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.